

Werkmaterialen concepteindtermen voor leraren

Definitief conceptexamenprogramma
Friese taal en cultuur
vmbo-bb/kb

September 2026

Hoe te gebruiken?

- Op de A4-pagina's staan vier kaartjes met eindtermen.
- Print de A4-pagina's dubbelzijdig en op ware grootte. Bij voorkeur op stevig papier en in kleur.
- Lamineer de A4-pagina's eventueel.
- Snijd of knip de A4-pagina's volgens de richtlijnen in het printvoorbeeld (*zie volgende pagina*).
- Dit werkmateriaal kun je gebruiken in je vaksectie of in overleg met je team.

Meer tips hoe je de kaartjes kunt inzetten vind je op: Actualisatie examenprogramma's | SLO:
www.actualisatie-examenprogrammas.nl

Dit is een uitgave van:

SLO, in opdracht van het ministerie van OCW.

2026 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

www.actualisatie-examenprogrammas.nl

Instructies

- Print de A4-pagina's dubbelzijdig op ware grootte: zorg ervoor dat de printrichting op de lange zijde van het papier is ingesteld:

- Uitsnijden volgens de stippellijn in het voorbeeld op deze pagina.

Eindterm 2

De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke Friestalige bronnen. (B)

Het gaat hierbij om:

- lezen van informele en formele teksten over concrete, maatschappelijke en beroepsgerichte onderwerpen;
- beschrijven van communicatieve doelen, publiek en context;
- selecteren van relevante inhoud uit bronnen;
- beschrijven van onderwerp en hoofdzaken in korte en eenvoudige teksten.

Eindterm 3

De leerling spreekt in de Friese taal afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- Fries spreken in alledaagse en beroepscontexten;
- afstemmen van taalgebruik en medium op doel, publiek en context;
- kort beschrijven van concrete informatie over alledaagse onderwerpen;
- inzetten van non-verbale en visuele communicatie die het communicatieve doel ondersteunt.

Eindterm 4

De leerling schrijft in de Friese taal afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- schrijven van korte Friestalige teksten met een eenvoudige structuur over alledaagse onderwerpen;
- afstemmen van taalgebruik en medium op doel, publiek en context;
- formuleren van zinnen met eenvoudige opbouw;
- toepassen van kennis van taalconventies, waar nodig met behulp van taaladvies-bronnen.

Eindterm 1

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele Friestalige bronnen. (B)

Het gaat hierbij om:

- luisteren en kijken naar uiteenlopende multimediale bronnen over concrete, maatschappelijke en beroepsgerichte onderwerpen;
- selecteren van relevante inhoud uit bronnen;
- beschrijven van onderwerp en hoofdzaken.

Eindterm 2

De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke Friestalige bronnen. (B)

Het gaat hierbij om:

- lezen van informele en formele teksten over concrete, maatschappelijke en beroepsgerichte onderwerpen;
- beschrijven van communicatieve doelen, publiek en context;
- selecteren van relevante inhoud uit bronnen;
- beschrijven van onderwerp en hoofdzaken in korte en eenvoudige teksten.

Eindterm 3

De leerling spreekt in de Friese taal afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- Fries spreken in alledaagse en beroepscontexten;
- afstemmen van taalgebruik en medium op doel, publiek en context;
- kort beschrijven van concrete informatie over alledaagse onderwerpen;
- inzetten van non-verbale en visuele communicatie die het communicatieve doel ondersteunt.

Eindterm 4

De leerling schrijft in de Friese taal afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- schrijven van korte Friestalige teksten met een eenvoudige structuur over alledaagse onderwerpen;
- afstemmen van taalgebruik en medium op doel, publiek en context;
- formuleren van zinnen met eenvoudige opbouw;
- toepassen van kennis van taalconventies, waar nodig met behulp van taaladvies-bronnen.

Te denken valt aan:

- een Nederlandstalig krantenartikel met Friestalige citaten lezen en de hoofdzaken navertellen;
- verschillende Friese bronnen vergelijken en relevante informatie selecteren;
- eenvoudige teksten van beroepsprofessionals begrijpen;
- een brief lezen en beoordelen of deze passend is geformuleerd voor het publiek.

Te denken valt aan:

- een Friese jeugdserie of film bekijken en uitleggen hoe die past bij de cultuur van Friesland;
- een Friese documentaire bekijken en bespreken die aansluit bij de belevingswereld of beroepscontext;
- de hoofdzaken uit een Friese podcast of vlog navertellen.

Te denken valt aan:

- een formele mail schrijven aan een stagebedrijf met een verzoek om informatie;
- een kaart schrijven om iemand te bedanken;
- een zakelijke en begrijpelijke mededeling schrijven voor het informatiebord van een winkel;
- een tekst verbeteren met behulp van generatieve AI.

Te denken valt aan:

- een presentatie houden over het stagebedrijf voor klasgenoten;
- een vlog maken over een Friese sport;
- een nieuwsitem maken over een onderwerp dat aansluit bij de belevingswereld;
- een instructiefilmpje maken over een product of voorwerp.

Eindterm 5

De leerling gebruikt de Friese taal op een creatieve manier. (E)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van ideeën, gedachten, ervaringen en gevoelens;
- experimenteren met klanken, woorden, zinnen en vorm;
- verkennen van verschillende creatieve manieren om zich uit te drukken.

Eindterm 6

De leerling voert gesprekken in de Friese taal om informatie te verkrijgen en meningen uit te wisselen. (B)

Het gaat hierbij om:

- uitwisselen van informatie en meningen in informele en formele contexten;
- luisteren naar en passend reageren op de bijdragen van de gesprekspartner(s);
- afstemmen van taalgebruik, stemgebruik en non-verbale communicatie op doel, gesprekspartner(s), medium en context;
- afstemmen van inhoud op kennis en achtergrond van de gesprekspartner(s).

Eindterm 7

De leerling verkent kenmerken van de Friese taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van kenmerken van de Friese taal op klank-, woord- en zinsniveau;
- verkennen van overeenkomsten en verschillen tussen de Friese taal en het Nederlands.

Eindterm 8

De leerling toont inzicht in de positie van de Friese taal in de meertalige samenleving en legt verbanden met de eigen meertalige identiteit. (H)

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van het gebruik en de wettelijke status van de Friese taal in de eigen leefomgeving;
- vergelijken van het gebruik van de Friese taal met andere talen in de meertalige samenleving;
- verkennen van de relatie tussen het eigen meertalige repertoire en de eigen identiteit;
- verwoorden van eigen taalkeuzes in relatie tot de meertalige identiteit;
- reflecteren op de rol van de Friese taal in de eigen leefomgeving, nu en in de toekomst.

Te denken valt aan:

- een dialoog voeren om informatie te verkrijgen bij een Taaldorpactiviteit;
- een loopbaangesprek voeren met de docent om informatie te verkrijgen over een passende vervolgopleiding;
- een telefonisch gesprek voeren om informatie op te vragen bij het stagebedrijf;
- een interview houden met oudere familieleden over het gebruik van het Fries, vroeger en nu.

Te denken valt aan:

- een rap of liedtekst maken over een alledaags onderwerp;
- een strip maken naar aanleiding van een bekend Fries verhaal;
- een kaartje met Friese teksten ontwerpen voor een bruiloft of geboorte;
- een eenvoudig gedichtje schrijven waarin geëxperimenteerd wordt met Friese rijmklanken.

Te denken valt aan:

- een poster maken over het gebruik van het Fries in diverse beroepen;
- een presentatie geven over taalkeuzes en de ontwikkeling van de eigen meertalige identiteit;
- de taalkeuzes verkennen die gemaakt worden in verschillende beroepssectoren, op straat en bij bedrijven;
- een talenpaspoort maken met de thuistaal, andere talen en de plaats van het Fries daarin.

Te denken valt aan:

- de Friese klanken en diakritische tekens arceren ter versterking van het Friese woordbeeld;
- een gesprekje voeren in het Fries waarbij zelfstandige naamwoorden in de vorm van verkleinwoorden worden uitgesproken;
- een gesprekje voeren waarbij de ene in het Nederlands spreekt en de ander in het Fries antwoordt.

Eindterm 9

De leerling verkent aspecten van taalverandering en taalvariatie in de Friese taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van taalverandering en taalvariatie in de Friese taal in gesproken en geschreven bronnen;
- verkennen hoe nieuwe Friese woorden en uitdrukkingen ontstaan onder invloed van media, het Nederlands en andere talen.

Eindterm 10

De leerling gebruikt ervaringen, interesses en kwaliteiten bij de eigen loopbaanontwikkeling. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de rol van vakspecifieke kennis en vaardigheden in de samenleving;
- oriënteren op sectoren, beroepen en vervolgopleidingen waarin kennis en vaardigheden van het schoolvak Friese taal en cultuur een rol kunnen spelen;
- deelnemen aan activiteiten die bijdragen aan het verkennen van interesses, kwaliteiten en mogelijkheden;
- reflecteren op opgedane ervaringen, indien relevant voor de eigen oriëntatie op studie en beroep.

Eindterm 11

De leerling toont inzicht in het materiële en immateriële erfgoed van Friesland. (B)

Het gaat hierbij om:

- verbanden leggen tussen het Friese landschap en beroepssectoren;
- uitleggen van belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen uit de Friese geschiedenis.

Eindterm 12

De leerling doet ervaring op met Friese cultuuruitingen. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van Friese cultuuruitingen;
- verwoorden van persoonlijke ervaringen met Friese cultuuruitingen.

Te denken valt aan:

- een gesprek voeren met beroeps-beoefenaars over de rol van het Fries in hun beroepscontext;
- een collage maken over de zichtbaarheid en meerwaarde van het Fries in de beroepscontext;
- een inventarisatie maken van opleidingen en beroepen waarin Fries relevant is.

Friese taal en cultuur vmbo-bb/kb
Domein B Taalbewustzijn
Subdomein B2 Taal en individu

Te denken valt aan:

- een poster maken over nieuwe Friese woorden die de afgelopen jaren zijn ontstaan onder invloed van digitalisering of straattaal;
- het gebruik van de Friese taal in sociale media vergelijken met correct Fries;
- liedteksten beluisteren en vergelijken uit het Bildts, Stadsfries en het Woudfries.

Friese taal en cultuur vmbo-bb/kb
Domein B Taalbewustzijn
Subdomein B2 Taal en individu

Te denken valt aan:

- een klassengesprek voeren over Friese gewoonten en tradities binnen de eigen familie of mienskip;
- een beeldverslag maken over Friestalige concerten, theater- of muziekvoorstellingen, zoals een iepenloftspul;
- een item voor het sportjournaal maken na een bezoek aan een evenement waarbij een van de zes Friese sporten beoefend of gedemonstreerd wordt;
- een tekst schrijven als reactie op een Friese cultuuruiting.

Friese taal en cultuur vmbo-bb/kb
Domein C Cultuurbewustzijn
Subdomein C2 Cultuurbeleving

Te denken valt aan:

- een voorwerp of werkstuk maken voor een tentoonstelling over een onderwerp uit de Friese Canon;
- een waterroudekaart maken van de Friese meren en de elf steden;
- een fotoreportage maken over het landschap en/of de natuur en de bijbehorende beroepen in Friesland;
- een (strip)verhaal maken over een plaatselijke held of gebeurtenis in relatie tot erfgoed in de eigen omgeving.

Friese taal en cultuur vmbo-bb/kb
Domein C Cultuurbewustzijn
Subdomein C1 Fries erfgoed

Eindterm 13

De leerling doet ervaring op met Friestalige literatuur en verwoordt persoonlijke voorkeuren. (E)

Het gaat hierbij om:

- lezen, beluisteren en bekijken van diverse vormen van literatuur;
- lezen van minimaal twee literaire werken ten behoeve van leesplezier en ontwikkeling;
- oriënteren op personages en hun fictieve wereld;
- laten zien van persoonlijke ervaringen en voorkeuren.

Friese taal en cultuur vmbo-bb/kb
Domein C Cultuurbewustzijn
Subdomein C2 Cultuurbeleving

Te denken valt aan:

- een klassengesprek houden over een (voor)gelezen boek;
- een favoriete passage kiezen uit een Friestalig boek en de hoofdpersoon verbeelden;
- een Friestalig (prenten)boek maken en voorlezen aan een jongere doelgroep;
- een Friese schrijver uitnodigen in de klas voor een gastles.